

ПРАВО ПРАЦІВНИКІВ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ НА КОРОТКОСТРОКОВУ ВІДПУСТКУ

УДК: 349.23/24

І. М. ЄФІМЕНКО*кандидат юридичних наук,
Національна академія внутрішніх справ*

У пропонованій статті розглядаються проблемні питання, які можуть виникнути під час надання працівникам органів внутрішніх справ України короткострокової відпустки. Досліджується поняття «поважні причини», робиться висновок щодо фрагментарності останнього у нормативно-правових актах де воно закріплено, наводиться власне визначення даного поняття та наголошується на тому, що воно несе у своєму змісті оцінюючий характер.

Ключові слова: відпустка, короткострокова відпустка, працівники органів внутрішніх справ, поважні причини.

THE RIGHT OF POLICE OFFICERS ON A SHORT VACATION

Yefimenko I.

Received: 2 Nov 2015.

Постановка проблеми. Вже не викликає сумнівів той факт, що сучасний стан системи органів внутрішніх справ України на практиці характеризується низькими соціальними гарантіями працівників найбільшого за чисельністю правоохоронного органу нашої держави. Низька заробітна плата, ненормований робочий час, служба у вихідні дні та свята без урахування визначеної законом подвійної заробітної плати та часу на відпочинок тощо створило передумови до передчасного звільнення, переходом до інших служб та правоохоронних структур високопрофесійних кадрів. Сукупність таких обставин, у своєму змісті, погіршило ефективність роботи органів внутрішніх справ України та як наслідок знизило рівень довіри правоохоронців до суспільства.

Постановка завдання. Одним з таких питань, на нашу думку, залишається право працівників міліції на відпустку, яке б ми хотіли висвітлити в даній статті. Виходячи з поставленої мети та меж нашого дослідження, нами були поставлені завдання, які полягають у дослідженні наданого вітчизняним законодавством права працівників органів внутрішніх справ України на отримання ними короткострокової відпустки, а також з'ясуванні у зв'язку з цим законних підстав до її надання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Так, відповідно до ст. 3 Конституції України людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визначаються в Україні найвищою соціальною цінністю. У той же час держава гарантує кожному громадянину, хто працює, право на відпустку, яке врегульоване як Основним Законом, так й іншими законодавчими та підзаконними нормативно-правовими актами нашої держави (ст. 45) [1], до яких можна віднести Загальну декларацію прав людини (ст. 24) [2], Міжнародний пакт про політичні і культурні права (ст. 7) [3], Кодекс законів про працю України [4], Закон України «Про відпустки» [5] тощо.

Системний аналіз зазначених законодавчих актів дає нам можливість виокремити такі види відпусток: 1) щорічна; 2) у зв'язку з навчанням; 3) творча; 4) для підготовки та участі в змаганнях; 5) соціальна; 6) відпустка без збереження заробітної плати.

Крім цього, відповідно до змісту ч. 2 ст. 4 Закону України «Про відпустки» вітчизняним законодавством, колективними договорами, угодами та трудовими договорами можуть встановлюватися й інші види відпусток. Зміст даної норми звертає нашу увагу на те, що правовідносини у сфері відпусток працівників органів внутрішніх справ України було окремо врегульовано Положенням про проходження служби рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ, затвердженого наказом Кабінету Міністрів УРСР від 29 липня 1991 року № 114 (далі – Положення), розділом шостим якого надається право особам рядового і начальницького складу, за наявності у них поважних причин на такий вид відпустки як короткострокова, строк якої не повинен перевищувати десять діб без урахування часу, необхідного для проїзду

до місця перебування у відпустці і назад (ст. 57) [6].

Незважаючи на це, на практиці виникають певні труднощі щодо її надання, оскільки Положенням не було встановлено повного і вичерпного переліку поважних причин, які й є підставою до такого. Така обставина може призвести до непоодиноких випадків неоднозначного або помилкового тлумачення закону, якій врегульовує правовідносини у сфері надання працівникам органів внутрішніх справ України короткострокових відпусток.

Крім цього, аналіз тих методичних рекомендацій, положеннями яких користуються уповноважені працівники органів внутрішніх справ України при наданні даного виду відпусток, або суперечать чинному законодавству, або неповно чи неточно розкривають зміст його норм. У такому випадку працівники органів внутрішніх справ України, які надають рапорт на короткострокову відпустку, мають повне юридичне право звернутися до суду для вирішення даного трудового спору, але як наслідок з суб'єктивних причин не користуються ним, побоюючись за своє подальше переміщення по службі.

Враховуючи це, спробуємо більш повно розкрити поставлене перед нами питання, пов'язане з тим, а що саме має на увазі законодавець під поняттям «поважні причини».

Так, системний аналіз вітчизняного законодавства, дає нам можливість зробити висновок про те, що незважаючи на систематичне використання поняття «поважні причини» в різних законодавчих та підзаконних нормативно-правових актах, які стосуються різних галузей права, його дефініції не наводяться останніми, а їх перелік, як правило, впливає зі змісту тієї чи іншої норми. У зв'язку з цим, дане поняття не є формально чітко

визначене, а несе у своєму змісті оцінюючий характер, що як наслідок створює умови до ускладнення його правозастосування, спричиняє труднощі для його юридичної кваліфікації та веде до правових помилок. Однак, незважаючи на це, оцінюючий характер даного поняття, на нашу думку, є абсолютно виправданим, оскільки в повсякденній життєдіяльності трапляються різні ситуації, які мають абсолютно правове явище, але з об'єктивних причин вони не можуть бути точно визначені, а тому й мають ознаки, притаманні логікогносеологічного та юридичного характеру, тобто, в їхній зміст завжди може бути внесено новий елемент, що відображає це поняття, в результаті чого правозастосовному органу надається можливість самостійно оцінювати факти з обов'язковим дотриманням тих загальних критеріїв і ознак, які передбачені таким оцінюючим поняттям як «поважні причини» [7, 7, 13; 8, 7].

Звертаючи увагу на такі обставини, під час надання короткострокових відпусток на практиці як наслідок можуть виникнути підстави щодо помилкового тлумачення закону, яке може виразитися у самостійному, а як наслідок – суб'єктивному переведенню окремими уповноваженими працівниками органів внутрішніх справ України поняття «поважні причини» із класу оцінюючих до класу чітко формально визначених шляхом необґрунтованого встановлення ними повного та остаточного переліку останніх, які підпадають під його зміст, при цьому не маючи на це наданих законодавцем повноважень. На нашу думку, така обставина не тільки не відповідає положенням, визначеним Конституцією України, а й суперечить практиці однозначного тлумачення оцінюючих понять Верховним Судом України. Тим паче, важко погодитись з практикою надання роз'яснень застосування законодавства якимись іншими державними органами.

Таким чином, звертаючи увагу на оцінюючий характер поняття «поважні причини» під час надання короткострокових відпусток, потрібно враховувати не те, щоб кожна конкретна обставина була прямо передбачена в законодавчому або підзаконному нормативно-правовому акті, досить лише самої згадки про поважні причини загалом. Не дивлячись на це, на практиці можуть виникнути непоодинокі випадки, коли під час тлумачення обставин, які можуть бути віднесені до поважних причин, будуть враховуватися лише ті, які передбачені нормами зазначеного Положення. При цьому, сприймаючи дані норми абсолютно буквально, забуваючи про такі юридичні категорії як «аналогія права» та «аналогія закону», зміст яких було окремо визначено ч. 1 ст. 1 Цивільного кодексу України та ст. 8 Цивільного процесуального кодексу України, відповідно до яких, якщо певні правовідносини не врегульовані в конкретних нормах відповідного нормативно-правового акту, то вони повинні бути врегульовані або іншими нормами цього законодавства, або іншим законодавством, що регулює подібні за змістом правовідносини [9; 10].

Беручи до уваги фрагментарність ст. 57 Положення стосовно переліку тих поважних причин, які можуть слугувати підставою до надання працівникам органів внутрішніх справ України короткострокової відпустки, на нашу думку, при визначенні останніх, в даному випадку, потрібно враховувати поняття аналогії закону. При цьому, беручи до уваги зміст пункту «и» розділу 64 останнього, де наголошується, що даний перелік повинен бути врегульований Кабінетом Міністрів України. Така обставина на практиці змушує нас звернутися до Наказу Кабінету Міністрів України від 12 червня 2013 року № 413, який наводячи перелік сімейних обставин та інших поважних причин, відносить до їх змісту: а) виховання матір'ю (батьком)

дитини або кількох дітей, що з нею (з ним) проживають, без батька (матері); б) укладання шлюбу із громадянкою (громадянином) України, іноземцем або особою без громадянства, що постійно проживає за межами України; в) довгострокове відрадженьня за кордон дружини (чоловіка) тощо [12].

Крім цього, до останнього можливо віднести й ті обставини, які визначені нормами Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», а саме: укладання шлюбу; тяжкий стан здоров'я або смерть рідних по крові чи шлюбу; пожежі або інші стихійні лиха, які спіткали сім'ю працівника органів внутрішніх справ України або його рідних по крові чи шлюбу; в інших виняткових випадках, коли присутність працівника органів внутрішніх справ України в своїй сім'ї необхідна [13].

Висновки з даного дослідження. З урахуванням наведеного, можна зробити висновок про те, що перелік сімейних обставин та інших поважних причин які надають право працівникам органів внутрішніх справ України на короткострокову відпустку у кожному випадку, з суб'єктивних причин може містити абсолютно різний зміст, але об'єктивно він може бути виправданий лише з урахуванням своєї винятковості та необхідної чи обов'язкової присутності конкретного працівника органів внутрішніх справ України в своїй сім'ї.

Таким чином, під поняттям «поважні причини», на нашу думку, необхідно розуміти певні обставини, у тому числі й сімейного характеру, зміст яких характеризується своєю винятковістю для кожного окремого суб'єкта тих чи інших правовідносин. У той же час, звертаючи

увагу на оцінюючий характер даного поняття, його визначення у трудовому законодавстві, на нашу думку, було б абсолютно невиправданим, оскільки виражалося б своєю суб'єктивністю.

У зв'язку з цим, враховуючи зазначене та беручи до уваги часто ненормований робочий графік працівників органів внутрішніх справ України, що характеризується понад установлену тривалістю робочого часу на тиждень (більше 41 години), робочими днями у вихідні та свята, проходження служби там, де це викликано її інтересами, а не навпаки, і обумовлено наказами прямих начальників останніх тощо, для працівників органів внутрішніх справ України як наслідок не вистачає часу щорічної відпустки для задоволення власних та сімейних потреб. Звертаючи увагу на це, на їх прямих начальників нормами Положення було покладено зобов'язання перед своїми підлеглими не тільки дбати про безпечні умови їхньої служби та надавати їм реальні можливості для службового, культурного й морального зростання, а й створювати належні умови для побуту й відпочину, обов'язково враховуючи при цьому думку колективу, щодо забезпечення гласності й соціальної справедливості, за невиконання яких, вони повинні нести персональну юридичну відповідальність, про що визначено й у законодавстві. Враховуючи це, порушення права працівника органів внутрішніх справ України на короткострокову відпустку, яка була викликана його особистими поважними причинами, на нашу думку, підлягає негайному поновленню, а особи з вини яких таке право було порушено, в залежності від тих чи інших обставин, повинні нести передбачену законом відповідальність.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. *Конституція України* : Закон України від 28 червня 1996 року [Електронний ресурс] // Інформаційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр/page>
2. *Загальна декларація прав людини* : Міжнародний документ від 10 грудня 1948 року [Електронний ресурс] // Інформаційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_015
3. *Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права* : Міжнародний документ від 16 грудня 1966 року [Електронний ресурс] // Інформаційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_042
4. *Кодекс законів про працю України* : Закон України від 10 грудня 1971 року [Електронний ресурс] // Інформаційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр/page>
5. *Про відпустки* : Закон України від 15 листопада 1996 року [Електронний ресурс] // Інформаційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр/page>
6. *Про затвердження Положення про проходження служби рядового і начальницького складу* : Наказ Кабінету Міністрів Української РСР від 29 липня 1991 року № 114 [Електронний ресурс] // Інформаційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/114-91-п>
7. *Жеребкин В. Е.* Оценочные понятия права (текст лекции) / В. Е. Жеребкин. – Х. : Вид. Харк. юрид. ін-та, 1976. – 16 с.
8. *Астрахан Е. И.* Оценочные понятия в советском законодательстве о труде и социальном обеспечении // Ученые записки ВНИИСЗ. – М., 1974. – Вып. 30. – С. 37–57.
9. *Цивільний кодекс України* : Закон України від 16 січня 2003 року № 435-І [Електронний ресурс] // Інформаційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>
10. *Цивільний процесуальний кодекс України* : Закон України від 18 березня 2004 року № 1618-ІV [Електронний ресурс] // Інформаційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>
11. *Про затвердження переліку сімейних обставин та інших поважних причин, що можуть бути підставою для звільнення громадян з військової служби та із служби осіб рядового і начальницького складу* : Постанова Кабінету Міністрів України від 12 червня 2012 року № 413 [Електронний ресурс] // Інформаційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/114-91-п>
12. *Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей* : Закон України Закон України від 20 грудня 1991 року № 2011-ХІІ [Електронний ресурс] // Інформаційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>

THE RIGHT OF POLICE OFFICERS ON A SHORT VACATION

Yefimenko I.

Abstract: The article deals with the right of employees of MIA of Ukraine on a short vacation. The article aims, which is to study Ukrainian legislation granted the right of police officers in Ukraine they receive short-term vacation and clarifying the legal grounds for its provision.

In the study of normative legal acts regulating issues in vacation, the author concludes that the provision of short-term vacation police officers may have problems that are as fragmentation concept of “valid reasons” and uncertainty in the law in full and final list types latter.

Nevertheless, the author believes that fragmentation of standards is absolutely justified, as this concept is in its content evaluating character, as in everyday life there are different situations that are completely legal phenomenon, but due to objective reasons they cannot be precisely defined and therefore have features inherent logical-epistemological and legal.

The author provides a proper definition of “good reasons” by which he proposes to understand certain circumstances including family matters, the content of which is characterized by its exclusivity for each individual subject of any legal relations.

Keywords: vacation, a short vacation, employees of MIA of Ukraine, good reasons.

ПРАВО РАБОТНИКОВ ОРГАНОВ ВНУТРЕННИХ ДЕЛ НА КРАТКОВРЕМЕННЫЙ ОТПУСК

Ефименко И. Н.

Резюме: В предлагаемой статье рассматриваются проблемные вопросы, с которыми могут сталкиваются работники органов внутренних дел Украины во время предоставления им кратковременного отпуска. Исследуется понятие «уважительные причины», делается вывод относительно фрагментарности последнего в нормативно-правовых актах, в которых оно закреплено. Дается собственное определение данного понятия, а также отмечается, что оно имеет оценочный характер.

Ключевые слова: отпуск, кратковременный отпуск, работники органов внутренних дел, уважительные причины.